

Ukupna lista: U pretpri-
tavi čitavu god. K 38—,
za polugodište K 18—,
trijmesečno K 9—, mje-
sečno K 3 60, u malo-
prodaji 12 f. pojedini broj.
OGLASI pi imaju se u
upravi lista trg Custosa 1.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

HRVATSKI LIST izlazi
u nakladnoj tiskari JOSE
KRMFOTIC u Puli, trg
Custosa 1. Uredništvo:
Bismarska ulica br. 24. —
Odgovorni urednik JOSIP
HAIN u Puli. — Ruko-
pisi se ne vraćaju.

Godina III.

U Puli, srijeda 24. listopada 1917.

Broj 824.

Svedska.

Političko je držanje skandinavskih država, a ponajviše Svedske u ovom svjetskom ratu od ve-
like važnosti već radi njihovog zemljopisnog po-
ložaja kao posredovnih članova između odije-
ljenih istočnih i zapadnih država antante. Sved-
ska, ta najjača i najveća od skandinavskih se je
država strogo držala dosadi uza sve neprilike svoje
najavljene neutralnosti. I najnoviji događaji u
unutrašnjoj politici Svedske ne mijenjaju ništa u
njezinim odnošajima naprama izvana. U teškoj i
dugotrajnoj su izbornoj borbi potučeni kon-
servativci, koji su sada imali vlast, a vladu pre-
uzima sada liberalno-socijalističko udruženje stra-
naka. I kod ovih izbora za parlament nije bilo
pitanje o neutralnosti nikakovo sporedno pitanje.
U Svedskoj naginju doduše, kao i u drugim zem-
ljama, konzervativne stranke svojim simpatijama
više prema središnjim vlastima, a radikalne više
prema antanti, no da je u životnom interesu Sved-
ske, da ostane postrance od rata i ustraje kod
dosadašnje neutralnosti, o tom su sve stranke
složne. Poglavica je novog kabineta, Eden, odmah
kod polaganja prisega označio za prvu dužnost,
da prema izričitoj i jasnoj volji švedskoga na-
roda „nepokolebivo podrži prema svim stranama
strogo bestranaku neutralnost i s njom spojeni
trgovačku politiku“. Time su dakako jasno i ko-
načno uklonjene sve bojazni s jedne, i nade s druge
strane, koje su bile osobito nadovezivače na mini-
starstvo uplivnog vodje socijalista Brantinga. I
Branting je iskren pristasa neutralnosti, prem da
stoji sa svojim političkim težnjama na strani za-
padnih vlasti.

U izbornoj se borbi nije radilo o pitanjima
izvanjske, nego ih unutrašnje politike. Glavni je
predmet stranačke borbe bila po lijevoj stranači
demokratizacija izbornog prava, te je novi mi-
nistar-predsjednik prigodom obrazlaganja svog
programa odmah stavio izbornu reformu na dnevni
red. Kralj je iza svršetka izbora, koji su u prvom
redu socijalnoj demokraciji donijeli većak pri-
nat glasova i mandata, želio ustanovljenje koali-
cionog ministarstva, koje bi imalo biti sastavljeno
od zastupnika svih triju stranaka, liberalaca, soci-
jalista i konzervativaca. No ta se je osnovna izja-
lovlja uslijed zahlijeva konzervativaca, da se sa-
dašnji ministar izvanjskih poslova, Lindman, ostavi
u službi, no toga zahtjeva nije lijeva lijeva da
prihvati. I na to je posve ispravnim ustavnim
putem prepustio kralj sastav kabineta liberalno-
socijalističkoj većini. — I tako će se Svedska
usrijed burnog ovog doba, koje nabacuje i po
trgovinu, industriju i prehranu neutralnih zemalja
pogibeljna pitanja, moći mirno posvetiti učvršćenju
svojih unutrašnjopolitičkih, socijalnih i gospodar-
skih odnošaja. Vodja socijalista, Branting, koji je
iznio iz izbora najjači osobni uspjeh, pokazao se
je odmah praktičnim mužem kompromisa, izmi-
rivši se sa državnom crkvom, iz koje je prije bio
istupio. Pošto se od ministra u Svedskoj traži, da
javno pripada državnoj crkvi, to je bez sumnje
i Branting mislio poput Henrika IV.: „Pariz je
bez sumnje vrijedan jedne mise“. Bez kompromisa
nema stranačkih koalicijskih i praktične politike. Li-
beralci će i socijaliste, koji će eto sad zajednički
raditi, naći uz razborito čuvanje neutralnosti zemlje
mirno i sigurno tlo za gospodarski uspjeh i de-
mokratski napredak zemlje. („Zeit“.)

Car Karlo u južnom Tirolu.

Trient, 23. (D. u.) Dne 19. se je listo-
pada povezao car u Judikarije. Usprkos kiše
kao iz kabla ustrajalo je pučanstvo na cesti i
priredjivalo caru burne ovacije. U Pontu je bilo
smješteno više odjela i mnogo deputacija vojske.
Car je dao, da svaki odio i svaka deputacija,
izakako ju je bio nagovorio, krene opet natrag na
svoje određite. On sam je pako ustrajao u ne-
prijetnom vremenu sve do svršetka. Drugi se je
dan povezao car u dolinu Grödner. Snijeg, koji
je padao u višim predjelima, onemogućio je
nastavak te vožnje. Taj je dan nadzirao car i
neki tečaj za gorske provodiče, koji se sastavljaju
ne samo iz vojnika gorštaka nego i iz pjesaka
iz sjevernih krunovina, da, dapače i iz ugarskih
dubokih ravani. Osobito je priznanje izrazio car

upravo krasnom odjeljenju turskih časnika i voj-
nika, koji su tom tečaju sudjelovali. Car je kroz
dulje vremena boravio u mjestima doline Grödner.
Odavle se je car povezao u Brixen, koji je bio
prekrasno iskičen. Preko puteva, kojima je imao
car prolaziti, blo je razasrt sag od cvijeća.
Službeni je doček bio u dvorištu biskupske pa-
lače, gdje se je sakupio stolni kaptol sa sve-
ćenstvom, te vojničke i civilne oblasti. Došlo je
i mnogo društva i izaslanstva. Iza duljeg je bo-
ravka u Brixenu ostavio car grad. Nedjelju je
posvetio vladar činu pleteta. Na taj je dan prije
šest godina posvećena sveza, koja nam je dala
caricu. Prije podne je pribivao misi, tečajem
koje je primio i pričest. Popodne se je izvezao car
u dolinu Passalersku, gdje je posjetio Sandhof,
rodnu kuću i boravište Andrije Hofera, i gdje
su pozdravili oba praukuca Hoferova.

Prva sjednica ruskog prv parlamenta.

Petrograd, 21. Jučer se je u 4 sata po-
podne otvorilo u Marijinolj palači parlament i
takozvano predbježno vijeće ruske republike. —
Zastupnici su se građanskih stranaka okupili na
desnoj, a zastupnici demokratskih organizacija na
lijevoj strani. Oko 5 sati zauzeli svoja mjesta
članovi privremene vlade su potpredsjednikom mi-
nistarskog vijeća ministrom trgovine Konovalovom.
Diplomatski zbor, u prvom redu zastupnici En-
gleske, Francuske, Italije, Udruženih država i Ja-
pana, kao i belgijski i srpski poslanik i zastup-
nici su neutralnih zemalja zauzeli mjesto u lijevoj
prizemnoj loži, zastupnici ruskog i inozemnog
novinstva u srednjoj loži u polukatu, a općinstvo
u postranskim ložama u polukatu. U 5 je sati
došao ministar-predsjednik i generalissimus Ke-
renski u dvoranu i proglasio u govoru prepara-
ment otvorenim. Nato je ponudio svoje mjesto
gospodji Breško-Breškovskoj, kao najstarijem članu
predbjeznog vijeća ruske republike. Kad je „baka
ruske revolucije“ osvanula na tribini, pozdravila
ju je skupština živahnim odobravanjem. Kerenski
joj je poljubio ruku i prepustio joj svoj naslonjač,
a sam je zauzeo prvo mjesto u vladinoj klupi. —
Gospodja je Breško-Breškovska držala iza toga
govor, u kojem je pozvala skupštinu, da pristupi
izborima. Većinom od 228 bje glasova izabran za
predsjednika Aksentijev, predsjednik izvršbenog
odboru seljačkih zastupnika. Sjeo je na predjed-
ničku stolicu i držao govor, nakon kojega je pre-
parlament zaključio, da će se držati dunnu po-
slovnika, dok ne bude izradjen vlastiti poslovnik.
Izato ga se pristupilo izborima za ured. — U svom
je govoru izveo ministar-predsjednik Kerenski, e
se privremena vlada nalazi sad po prvi put u po-
ložaju, da zajedno radi sa zastupnicima organizo-
vanih sila ruskoga naroda. Ona smatra svojom
zadacom, da za vrijeme do otvorenja ustavo-
tvorne skupštine povjerenu joj revolucionarnu
vlast štiti proti svim napadajima i da je to u dva
slučaja već srećno postigla bila. Predbjezna se
vlada nada kod toga potpori pretparlamenta. Dvije
su neizrečeno teške zadace stavljene vladi i pre-
parlamentu: obrana zemlje i uspostava bojne
snage vojske. Kerenski je nadalje oduševljenim
riječima slavio hrabrost ruskih pomoraca i ža-
lo se, što ne može to isto kazati za vojsku, koja je
uslijed neobrazovanosti, zakrivljene po staroj vladji,
i uslijed zločinačke propagande izgubila svoju ot-
pornu snagu. On će doskora u tajnoj sjednici
predložiti potrebite protumjere, da se raspravlja o
njima. — Glede izvanjske je politike nagovijestio
Kerenski izaslanje vladinog izaslanstva i zastup-
nika ruske demokracije u inozemstvo, koje imade
jasno i dostojno protumačiti držanje ruske vlade.
Prelazeći na unutrašnju politiku, kazao je, da se
nijedna vlada na svijetu ne bori s tolikim poteš-
koćama kao što ruska, jer se ona ne može latiti
mjera, koje se protivie mislima slobode, jednakosti
i bratstva. Stoga umoljava za potporu svih poli-
tičkih stranaka i svih razreda pučanstva. Kerenski
je zaključio: U ime armade, vrhovnog zapovjed-
ništva i odbora na fronti izjavljam: Vojska očeo-
kuje, da će zemlja vršiti svoju dužnost i organi-
zovati svoj proizvodni rad na spas domovine, a
ponajviše opskrbe. Nadam se, da će ovdje za-
stupani seljaci pružati u buduće armadi onu po-
moć, koju treba, jer opskrba fronta postaje sve
pogibeljnijim pitanjem. — Izakako je gospodja

Breško-Breškovska zatražila bila zemlje za seosko
pučanstvo, a predsjednik Aksentijev pozdravio
skupštinu, prihvatio je riječ maksimalistički pred-
sjednik petrogradskog radničkog i vojničkog vi-
jeća, Trocki, Zestoko je navalio na vladu i iz-
javio, da radi bez odgovornosti. Obratio se je na
to proti građanskim elementima, koji su, kako je
kazao, izazvali ustanak seljaka, povećali smetnje
u čitavom ratovanju i nastojali, da osujete ustavo-
tvornu skupštinu. Maksimaliste ne bi mogli niti sa
vladom niti sa pretparlamentom zajedno raditi.
On ostavlja pretparlament, da kaže radnicima,
vojnima i seljacima, e su Petrograd, revolu-
cija i narod u pogibelji. Na to su svi maksima-
liste uz živio-poklike na častan, demokratski mir,
i na ustavotvornu demokratsku skupštinu ostavili
dvoranu.

Petrograd, 22. (D. u.) Petr. brz. agen-
tura javlja: Predsjedništvo je pretparlamenta
odredilo po tri sjednice na nedjelju. Sjednice će
od utorka biti posvećene ekspoziju Kerenskoga
o pitanjima glede narodne obrane.

Wekerle protiv Čeha.

Budimpešta, 23. (D. u.) (Zast. kuća.)
Dr. Wekerle izjavlja, da će prijedlog o izbornoj
reformi biti podastrt tijekom 2 ili 3 sedmice.
Pogledom na navale čeških zastupnika, naperene
u austrijskom parlamentu proti Ugarskoj, upu-
ćuje ministar-predsjednik na to, da mu je na
najvišem mjestu bilo izjavljeno, da neće tamo
biti poduprte nikakve težnje, naperene protiv in-
tegritete ugarske države. (Živahno odobravanje.)
Austrijska je vlada također izjavila, da će uvijek
raditi protiv takvih težnja. Austrijska je vlada
najvećom susretljivošću primila poticaje ugarske
vlade, da se austrijsko kazneno pravo proširi u
smislu, da se predvide kaznene mjere i za one
delikte, koji idu za kršenjem integritete ugarske
države. Pogledom na austrijske napadaje u pi-
tanju aprovizacije izjavlja ministar-predsjednik
da je skupoća u Ugarskoj baš tako velika, kao
u Austriji. Zadaća je novinstva, da izbriše po-
stojeća nesporazumjenja.

RAT NA MORU.

Berlin, 23. (D. u.) Wolffov ured javlja:
Na sjeverno su bojištu naše podmornice potopile
opet 15.000 bruto-reg. tona. Jedna je od naših
podmornica imala u engleskom kanalu borbu sa
nekom zamkom za podmornice u obliku potajno
oboružanog škunera sa tri jarbola, tečaju kojega
je jadrenjača bila dva puta pogodjena.

Berlin, 23. (D. u.) Wolffov ured javlja:
U službenom izvještaju ruskog glavnog stožera
od 19. listopada javljeno je torpedovanje nekog
linijskog broda, razreda „Markgraf“ i nekog pre-
voznog broda po engleskoj podmornici izmišljeno.
Spomenuta je navala bila doduše opažena sa
palube njemačkog linijskog broda, svi su ali
ispaljeni torpedi prošli mimo njega.

Razne vijesti.

* **Uspjehi podmornica.** Ratnim su mjerama
središnjih vlasti bile mjeseca rujna potopljene
trgovačke ladje sa ukupnom tonažom od
672.000 bruto reg. tona. Prema tome povisuje se
uspjeh neograničenog podmorničkog rata na
6,975.000 tona.

* **Amerika i opskrba neutralaca.** Kako jav-
lja iz New-Yorka listu „Times“, baviti će se
vlada Udruženih država opskrbljivanjem živžom
neutralaca u Europi. Imaju se poduzeti mjere,
koje će posve onemogućiti u buduće opskrbu
Njemačke.

* **Pismo cara Vilma bavarskom princu Leo-
poldu.** Wolffov ured javlja, da je car Vilim po-
slao generalfeldmaršalu princu Leopoldu Bavar-
skom pismo, u kojemu mu izražava zahvalu
svoju i zahvalu dimovine povodom slavnih
djela Nijemaca u rigajskom zaljevu. Slično je
pismo upravo car i poglavici admiralskog
stožera.

AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Beč, 23. (D. u.) Službeno se javlja:

Na obroncima su se brda Sv. Gabrijela izjalovile dvije slabije neprijateljske navale u borbi sa ručnim granatama.

S ostale fronte nema da se javi nikakova veća bojna djelatnost.

Poglavica generalnog stožera.

NJEMAČKI RATNI IZVJEŠTAJ.

: Berlin, 23. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Fronta prijestolonasljednika Rupprechta: Bojevi, koji su se jučer u jutro razvili u Flandriji između Draabanka i Poelkapelle, trajali su sve do na večer. Cilj je francusko-engleskih navala prema pronadjenim zapovijedima ležao dva do dva i pol kilometara iza naših prednjih crta. Neprijatelj, koji je isprvica samo na južnom obronku šume Houthouster provalio duboko u naš obrambeni pojas, bio je protunavalom bačen natrag. Pojačanja, koja su doveli bili protivnici, nlijesu mogla proširiti stečenoga dobitka na prostoru od najviše 300 metara u 2200 metara širine. Kod Poelkapelle smo u amo tamo talasajućem se boju protiv jakim navalama Engleza, koje su se provadjale prije podne i ponovno na večer, zadržali naše prednje crte ili ih stekli natrag. Na ostalim se je mjestima bojnoga polja potpuno izjalovila neprijateljska navala. Čvrsto učlanjene su navale bile uperene i protiv odsječka fronte s obje strane Gheluvelta. Ovdje je naša obrambena djelatnost skršila snagu engleskog udarca, koji nije nigdje dopro do naših zaprjeka. Francuzi su i Englezi imali u našoj vatri, sakupljenoj protiv bojnom ozemlju, teških krvavih gubitaka, te su ostavili zarobljenika u našim rukama. Jučerašnji nam je dan borbe u Flandriji donio potpun uspjeh.

Fronta njemačkog prijestolonasljednika. Topništva je vatra sjeveroistočno od Soissons započela opet punom žestinom, pošto je za maglovitog jutra uz neznatnu topovsku djelatnost došlo samo do izvidničkih sunaka Francuza. Potrošak je municije svih kalbara postigao na večer u bojnom području između Ailette i Braye silnu visinu. Kod nastupa je mraka popustila neprijateljska vatra, a kasnije se od ponoći dalje povisila do neprekidne bubnjarske vatre. Kod svitanja je započela pješadijska bitka uz jake francuske navale. Na istočnoj su obali Moze juršale istočno-frizijske satnije i dijelovi jurišnog bataljuna iza izvrsne topovske priprave na uzvisinu 326 jugozapadno od Beaumonta. Dopremili su više od 100 zarobljenika.

Istočno bojište.

Sveukupni plijen u operacijama protiv otocima u Rigajskom zaljevu iznaša: 20.130 zarobljenika, preko 100 topova, nekoliko samokresnih topova, 150 strojevnih pušaka i bacala mina, preko 1200 vozila, oko 200 konja, 30 automobila, 10 ljetala, tri državne blagajne sa 366.000 rubalja, velike zalihe opskrbnih sredstva i ratnoga pribora.

Između istočnog i Crnog mora nije nigdje došlo do veće bojne djelatnosti.

Macedonsko bojište.

Uz kišovito je vrijeme posve popustila prije podne bojna djelatnost. Na večer je opet porasla kod Monastira, u luku Cerne i od zapadne obale Vardara do Dojranskog jezera.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorf.

NEPRIJATELJSKI IZVJEŠTAJI.**Talijanski:**

22. listopada. Nije došlo do pješačkih bojeva. Tomu nasuprot bili su topnički bojevi na čitavoj fronti živahni, osobito u području Bovca i Tolmina, kaošto i južno od Vipavske doline.

Engleski:

20. listopada, na večer. Neprijateljsko odjeljenje, koje je zapadno od Lensa napalo stražu, suzbiće je uz gubitke. Neprijateljsko je topništvo djelatno sjeveroistočno od Yperna. Usprkos nepovoljnom vidiku podržavali smo višestruko razornu vatra. Dne 19. t. mj. gusta je magla skoro spriječavala djelatnost u zraku. Naši su ljetači samo malo opažali baterije te su izbacili 50 bomba na razne ciljeve. Uslijed toga, što se je vrijeme samo malo poboljšalo, tijekom smo noći bacili samo malo bomba na neprijateljski kolodvor. Tijekom dneva nije bilo zračnih bojeva.

22. listopada, u jutro. Jutros rano izveli smo lokalne napadaje s obje strane željeznice Ypern-Staden. Na lijevom su krilu sudjelovali Francuzi. Javlja se uspješan potek ovih operacija.

Francuski:

22. listopada, popodne. U Belgiji smo navallili u jutro na lijevoj strani engleske vojske na fronti od jednog kilometra. Naše su čete osvojile sve svoje ciljeve te su znatno uznapredovale sjeverno od Veldhoeka. Izvjestan je broj zarobljenika ostao u našim rukama. Naši su izvidničari provalili u neprijateljske linije na raznim točkama, tako jugoistočno od St. Quentin, kod dvorca Mennejan, na Pantheonu, u okolišu Tahure. Zarobili smo deset momaka. Topnički boj traje na čitavoj fronti Aisne veoma živahno. Neprijateljski su se nasrtaji medju Reimsom i Cernyom te u odsjeku Massigesa izjalovili. Sa ostale fronte ništa novoga.

Ruski:

21. listopada. Na svim frontama puškaranje i bojevi patrolja. Sa zapadne fronte iz predjela Naročskog jezera i sa rumunjske fronte iz predjela ušća, Buzena javlja se o pokušajima neprijatelja, da se bratimi sa našim vojnicima. Neprijatelj je svaki puta bio protjeran našom vatrom. U istočnom moru nije neprijatelj ništa poduzeo. Naše straže nlijesu ničesa otkrile. Na obali je položaj nepromijenjen.

22. listopada. Na sjevernoj je fronti započeo neprijatelj dne 19. t. mj. popodne gibanje, da se povuče na privremeno priredjeni glavni položaj u odsjeku okolice sela Skullenberg. Naše su pomaknute čete proganjale uzmišućeg neprijatelja. Na ostaloj je fronti položaj nepromijenjen.

Zapadna, jugozapadna i rumunjska fronta. Puškaranje i napredovanje izvidničkih odjela.

Kaukaska fronta. Ništa važna.

Istočno more. Dne 21. t. mj. nije na moru došlo do nikakvih bojeva. Na ulazu u finski zaljev otkrili smo njemačke podmornice. Nadošle su jake neprijateljske bojne sile. Dne 21. t. mj. u 10 sati u jutro opstrijeljavahu njemačke torpedovke naše čete, koje straže obalu te se počele iskrcavati na poluotok Verder, istočno od otoka Moon. Istodobno opazismo na ulazu zaljeva Matzal, 12 vrsta sjeverno od Verdera, kako se obali približavaju konjima nalovarene tovarne ladje. Dvije kumpanije pješadije, koje se iskrcavaju na Verder, potjeraše naše straže te zaposjedohu zapadni dio poluotoka.

Političke vijesti.**Dr. Dimović o Soldlerovj izjavi.**

Dr. Dimović piše u sarajevskom „Hrvatskom dnevniku“: U odgovoru ima više krivih zaključaka, netačnosti i činjenica, koje ne odgovaraju pravom stanju stvari. Prva činjenica takove vrsti jest izjava, u kojoj kaže, da je bosanski sabor morao biti raspušten zato, što su Muslimani i katolički članovi predsjedništva sabora, te predstavnici stranka izjavili, da s nama Srbima ne će zajednički u saboru raditi. — Rasplatio sam se sasvim tačno o toj stvari, pa mi je jasno i bistro rečeno, da ova tvrdnja ne odgovara istini. Sa strane Hrvata i Muslimana bit će ta tvrdnja posebno dementirana. Tvrdnja dakle dra. Soldlera u prvom redu ne odgovara stanju stvari. No to nije za nas glavno. Težina i opasnost te tvrdnje leži u tome, što je mogla baciti zubiju razdora između Srba s jedne strane te Hrvata i Muslimana s druge strane. Naša je javnost tako shvatila tendenciju te tvrdnje. Nama Srbima je naravno mnogo milije, što sa strane krugova muslimanskih i hrvatskih, koji vode, onakove izjave nisu pale, a niti su stvoreni takovi zaključci. No sve da su i stvoreni takovi zaključci i da su učinjene onakove izjave, mi Srbi bi ih metnuli kao mrtvace iz okružne prošlosti u grob nekadanje izmedju Srba i Hrvata. Tamo neka spavaju snom vječnim, a sadanja naša ljubav narodna, što veže Srbe i Hrvate, neka nad tim odvratnim grobovima čuva stražu, da se strašne aveti ne povampire. — Mi Srbi ugasićemo na parastosu za tim neugodnim pokojnicima i posljednji žižak neraspokoženja iz prošlosti. Griješili smo dosta jedni protiv drugih. Sve to mi hoćemo i moramo da prekrijemo velom zaborava. Naša zajednička narodna budućnost treba da nas nadje spremne, vezane ljubavju i jedinstvom misli. Vremena su vežaka. Radi se o najvećim dobrima narodnim. U takvim časovima ne treba samo da nas veže jedna misao. U takvim časovima treba i djela da su nam zajednička. Nikakove tudjinske zamke, nikakove opas-

nosti ne smiju nas omesti. To traži od nas naša narodna misao, to je zahtjev našeg narodnog preporoda i narodne slobode. Naš je sabor zatvoren u početku veljače 1915., za to, što su navodno navodno Muslimani i Hrvati u početku srpnja 1914. izjavili, da neće sa Srbima zajednički raditi. U godini 1917. traže predstavnici Srba, Hrvata i Muslimana, da se sabor uspostavi i sazove i svi izjavljuju, da će bratski iskreno raditi. Kada je godine 1915. izmišljeni razdor mogao biti razlog, da se sabor raspusti, zašto da godine 1917. jedinstven zahtjev svih narodnih predstavnika, osnovan na sporazumu, ne bude razlog, da se sabor uspostavi i narodu vrate njegova ustavna prava? Svar je ne samo dosljednosti nego i javne pristojnosti, da se iz vlastitih tvrdnja povuku logične konsekvencije.

Otkriće bivšeg američanskog poslanika u Carigradu.

Dopisnik je lista „Times“ brzojavio dne 14. o. m. iz Washingtona u London, da bivši poslanik Udruženih država u Turskoj, Henry Morgenthau, priopćuje izvješće o stanovitim razgovorima, koje je vodio početkom rata sa njemačkim i austrijskim diplomatima. Morgenthau tvrdi, e je u stanju dokazati činjenicu, koju je njemačka vlada mnogo i mnogo puta zatajivala, da je bio zaključen sa strane Njemačke rat već povodom neke konferencije, koja se je održavala početkom mjeseca srpnja u Potsdamu. Morgenthau priopćuje, da mu je tajnu o toj konferenciji povjerio njemački poslanik u Carigradu, barun von Wangenheim, u trenutku oduševljeja radi dolaska brodova „Göben“ i „Breslau“ u Dardanele. — Barun von Wangenheim je sam sudjelovao kod konferencije u Potsdamu, da izvjesti o položaju u Turskoj. Wangenheim je priopćio Morgenthau ove potankosti o konferenciji: Konferenciji je predsjedno car, a sudjelovali su uz ostale i grof Moltke, poglavica glavnog stožera, i admiral von Thirpitz. Nadalje su sudjelovali ponajglavniji zastupnici njemačkih financija, ravnatelji željeznica, i vodeće ličnosti industrije, kojih je pomoć car trebao, da stavi svoj vojnički stroj u gibanje. Na sve je prisutne bilo stavljeno pitanje, da li su spremni na rat. Svi su to potvrdili, samo novčari su izjavili, da trebaju rok od najmanje četrnaest dana, da izmijene inozemske vrijednosti i poduzmu mjere za zajmove. — Nakon svršetka se je vijeca zaputio car izravno na svoju jahtu i poduzeo putovanje po norveškim vodama. Državni je kancelar ostavio Berlin u svrhu oporavka. Diplomatski zbor nije imao a ma ni najmanjega znaka za predstojeću nesreću. Poslanik je Velike Britanije ostavio svoje mjesto i prepustio vođenje poslova svomu poslovođji. U Beču su na sličan način potajice postupali, i kad je došlo bilo do katastrofe, nalazio se je ruski poslanik na dopustu. — Morgenthau veli, da mu je navedene ove činjenice priopćio njemački poslanik dne 26. kolovoza 1914., šest nedjelja iza konferencije u Potsdamu.

Politički položaj u Ugarskoj.

Kaošto u Njemačkoj, u Austriji osjećaju se također u javnom životu Ugarske nepovoljne posljedice protudemokratskih vlada. U tim zemljama vlada vječita kriza, koja je i onda latentna, kad zastupstvo i složno radi. Osobito je u Mađarskoj mogao vladati nesmetano samo jedan Tisza, a to poznatim srestvima, koja su medjutim omiljela i svim ostalim mađarskim strankama, čiji je jedini program, način, kako bi se domogli vlasti. Danas je opozicija u većini i tako se vlada nalazi u abnormalnom položaju i ne može se učvrstiti i energično istupiti. I Esterhazy i Wekerle bili su prisiljeni, da pregovorima, koncesijama i kompromisima produljuju život svojim kabinetima. Esterhazy se u ovom sjedjenju na dva stolca nije znao snaći, pa je ostupio. Wekerle je osjetio brzo još jednu drugu lošu okolnost za svoju vladu. Jer vlada u Ugarskoj ne samo da nema većine, ona nema danas ni jaku i jedinstvenu stranku, koja bi ju podupirala. Opoziciona ne-stranke podupiru vladu s manje ili više oduševljenja, ali te su stranke sastavljene od tako heterogenih elemenata, da se ne bi mogle složiti ni u temeljnim načelima jednoga programa. U današnjem demokratskom kurzu u Ugarskoj nalazi se u istoj vladi liberalni i demokratski Vaszonyi uz aristokratskog i natražnog grofa Apponya, koji počinje svoju demokratsku vladavinu ukidanjem narodnosnih škola i uvadjanjem „školske politike“ nad djacima i profesorima nemadžarske narodnosti. Wekerle je pokušao koncesijama u vojničkim i financijskim pitanjima, koje donosi sobom na vladu kao miraz, udariti temelje jedinstvenoj i jakoj vladinoj stranci. Nema sumnje, da bi se položaj vlade u tom slučaju učvrstio, pa

tek onda bi ona mogla zapravo pristupiti provedenju svoga programa. Ali čim se prešlo na posao, da se stranka osnuje, odmah su izbile razmirice. Javlja se, da će grof Andrassy ustati protiv tih nastojanja, jer ih podupire Apponyi, koji se nekada slabo zagrijavao za slična nastojanja grofa Andrassyja. Dakle — mi'o za drago. Andrassy se protivi i Vaszonyievoj izbornoj reformi, koj tuje upravo podnesena ministarskom vijeću, jer mu je to reforma suviše liberalna i demokratska i on je skoro skloniji u tom pogledu shvaćanjima narodne stranke rada. — Danas je parlament u Budimpešti samo nelijepo pozorište utakmice za osobnim interesima ugarske aristokracije.

Zaprijetka razvoja monarhije.

U praškom listu „Union“ raspravlja neki suradnik pod naslovom „Dualizam i Jugoslaveni“ sve nepovoljne posljedice, koje imade za vanjski razvoj države nesretni sistem dualizma. — Pisac spominje Czerninov govor i veli, da je to samo izražaj dualizma. Nijemci i Madžari nastoje očuvati unutarnji „status quo“, tako da očuvaju svoju premoć, oni se boje aneksija, da se ne bi ojačali slavenski elementi u monarhiji. Dualizam je neuspjela tvorovina antidualističkih i protuslavenskih elemenata, on je uvijek bio zaprijetka, da se monarhija povećna. Kad je kralj Milan ponudio monarhiji vojnu i carinsku uniju sa Srbijom, onda je to odbijeno, radi očuvanja dualizma. Stotine hiljada ljudi moralo je dati svoj život radi konflikta sa Srbijom, a ipak imade ljudi, koji još i danas hoće, da očuvaju dualizam, u nadu, da će moći provesti aneksije unutar monarhije. Danas hoće, da Madžari i Nijemci sankcioniraju dualizam paragrafima kaznenoga zakona. Uza to dok grof Czernin ne izjavi, da će monarhija postati narodna i federativna država, ne može se inaugurirati austrijski mir. Samo tako se može zamisliti njezin državni razvitak. Madžarima bi bilo također bolje, da dobiju jamstva protiv nadmoćnog upliva Njemačke i da pristanu na nacionalnu i saveznu državu.

Willimov govor u Sofiji.

„Temps“ piše: Willim II. je u svom govoru, držanom u Sofiji, razjasnio važnost bugarskog pitanja. Uistinu je baš ovo pitanje ono, koje će prije ili poslije postati glavnom zaprijetkom sklopjenju mira. U interesu je svih Bugara — koji sudjeluju kod ovoga rata i koji usprkos nastavku rata imadu pravo zahtijevati, da se rat ne produži niti za sat dalje, negoli je nužno — od potrebe, da se znade, je li Njemačka obećala, da će podupirati bugarske zahtjeve. Ruzni znakovi govore zato, da se to dogodilo i da je ona u najkategoričnijim i najtočnijim izjavama uzela na sebe ovu obvezu. Zahtijevamo, da se ugovori i utanačenja objave. Njemačka se pričinja, kao da je zaboravila, da su u ljeci svoje ratne ciljeve od posljednjeg sličnja objavili u svom odgovoru na Willimovu poslanicu. Njemačka zahtijeva, da se objave svi tajni ugovori. Neka prednjači dobrim primjerom, kada se dosada nije usudila, da kaže što namjerava. Kakve je ona obveze preuzela obzirom na Bugarsku, e bi mogla razdijeliti ostale balkanske države? Što je car Ferdinand obećao kao protuuslugu? To bi i njemački narod rado znao.

Raspad njemačko-nacionalne delegacije u državnom zboru.

Razbiće njemačkog je „Nationalverbanda“ bio prvi očiti znak unutrašnjeg raspada njemačko-nacionalne državnozbornske delegacije, koji se je već dugo vršio. Čim su istupili bili njemački radikali, pojavio se je medju svim skupinama proces rasula, koji brzo napreduje. Prva je da'inja žrtva tog unutrašnjeg truleža njemačke politike takozvana „Arbeitsgemeinschaft“, koja je još prije nekoliko dana pozivala neposlušnog zastupnika Redlicha, neka istupi — sad se je pako raspa'o preko noći, i to tako, da su nekoli njezini članovi pretim, potajice i iza hrpta svojih užih drugova ustanovili novu organizaciju, koja nema biti parlamentarna, nego se ima razviti u posebnu stranku, koju su označili „Deutschnationale Partei in Österreich“. Glavni bi program te stranke imao biti boj proti deklaracijskoj politici slavenskih naroda. Novoj su se stranci priključili a'pinski njemački zastupnici, izuzevši lisca dr. Steinwendera, koji dobro osjeća, da udes najnovijeg političkog čeda ne će biti drukčiji, negoli što je bio udes raznih njenih prethodnica. Sve njemačke političke organizacije u parlamentu bojuju i moraju se raspadaju uslijed toga, jer se sastoji sav njihov politički program samo u tvrdoglavnom nijekanju težnja nenjemačkih naroda. Taj apsolutni „ne“, koji je njemačkoj politici glavni argumenat u doba demokratizacije i emancipacije naroda, onemogućuje

svaki pozitivni rad njemačkih stranaka, te razgrađuje svaku njihovu političku organizaciju. „Der Geist, der immer nur verneint“ (Duh, koji uvijek niječe), duh neprijateljstva proti svemu, što nije njemačko, varava svijest, da je nijemstvo nešto nad drugim narodima uzvišenoga — sve to razjeda današnju njemačku politiku. Na toj je bolesti poginuo „Nationalverband“, k'lica će te bolesti biti posijana u svaku novu zajedničku organizaciju njemačkih nacionalaca. — Iza razbića „Arbeitsgemeinschaft-a“ i ustanovljenja „njemačko-nacionalne stranke“ postale su samosvojne još i druge njemačke skupine, ponajpače ustanovljuju njemački zastupnici sudetskih zemalja još posebno udruženje. Umjesto bivšega „Nationalverbanda“ imamo danas u parlamentu ove njemačko-nacionalne skupine: radikale (Wolfowce), njemačke agrarce, njemačko-nacionalnu stranku (Pantzova skupina), udruženje sudetskih njemačkih zastupnika. Ove skupine kane sastaviti zajednički izvršbeni odbor, koji bi naprama vani imao zavrjedočiti jedinstvenost njemačko-nacionalne politike. („Slovenski Narod“.)

Italija i Srbija.

„Secolo“ javlja iz Soluna: Pošto je deset dana boravio u Solunu, vratio se je ministar-predsjednik Pašić na Krk, praćen od onih ministara, koji još stalno ne borave u Solunu. No, glasa se, da će Pašić i ostali njegovi drugovi još tijekom ovog mjeseca prispeti sa novim osobljem u Solun, gdje će se srpska vlada sastati u tamo priredjenim prostorijama. Tečajem raznih ministarskih vijeća, kojima je predsjedao srpski regent knez Aleksandar, Pašić je opširno izvjestio o svom putovanju po Europi te o posjeti i o vijećanjima u Londonu i u Rimu. O sadržaju ovih vijećanja nemože se ništa doznati. U srpskim političkim krugovima prevladuje mišljenje, da je Pašić u svojim razgovorima ustanovio mogućnost sporazuma medju talijanskim i srpskim aspiracijama.

„Venkov“ o dr. Kramaržu.

List agrarne stranke „Venkov“ posvećuje dr. Kramaržu prigodom trijumfalnog dočeka u Pragu uvodni članak, u kojem kaže: Pisali smo već u doba perskucija o značenju istaknute političke ličnosti dr. Kramarža i o značenju njegovog procesa za sav češki narod. Pisali smo o njemu tada, kad je njemačka štampa pozivala protiv nas političku te se tužila o nemarnosti cenzurnih ureda. Danas ne bi mogli napisati ništa drugoga do toga, da opetujemo naše tadašnje izvode. Samo bi im dodali one znamenite riječi, koje je izrekao u parlamentu agrarni narodni zastupnik Karl Prašek, s kojima je zloglasno proces proti Kramaržu: Ako je Kramarž veleizdajnik, onda smo veleizdajnici svi... To je naše stanovište. Sada je Prag izrekao sud i svi njegovi krugovi o Kramaržovom procesu, te je proslavio neustrajivost tog uglednog češkog političara. Najznamenitije su riječi one, koje je prozborio dr. Herben, kad je pozdravio dr. Kramarža, pošto je nama svima dobro poznato, kakovi su si najveći protivnici bili tik pred ratom realiste i dr. Kramarž. Utamničenje dr. Kramarža proizvelo je taj preobrat i danas pozdravlja realista dr. Herben vrućim i srdačnim riječima: „Ovdje je medjašnik, kojim je nastao u mišljenju čitavog naroda preobrat. A ovaj je rat dokazao, da smo si svi sa svojim političkim prijateljima odabrali pravi put. Danas nema stranaka u češkom narodu. Sav je narod samo jedna stranka. Svuda vlada jedna misao, koja nam je svima zajednička — ne govorim o njoj — ali ju svi nosimo u srcu. Program je sviju nas danas jasan: neutrožavati prije svega proglas 30. lipnja o. g. i dati čitavoj našoj publicistici takav smjer, da sve češke novine pišu istim riječima. Da imademo takovu riječitost i takovu osobnu silu, izazvao bi u prisutnosti dr. Kramarža sveopće braćimljenje sviju članova našeg naroda“. Zahvalnim riječima dr. Kramarža, u kojima izriče vruću želju, da bi kraljevski zlatni Prag opet zasjao u cijelom svom žaru metropole češkoslovenskog naroda i da bi taj narod mogao živjeti slobodan, te nebi bio medju posljednjim narodima, koji se bore za veliku ideju slobode i istinito pravedne demokratije, dodaje „Venkov“: Zaista svim je govorio dr. Kramarž iz srca. Neka se ispuni goreća želja tog odličnog muža, ove misaone glave, ovog velikog srca. Sretni smo, da ga imademo u našoj sredini...

Sjetite se udovica i siročadi palih vojnika!

Domaće vijesti.

Za hrvatske škole. Primamo ovaj dopis sa bojišta. Velecijenjeni gospodine! Primate puno pozdrava sa poštovanjem. Zahvaljujemo Vam mi Istrani i Dalmatinci za Vaš dragocjeni trud oko hrvatskih škola, a zahvaljujemo se i svim vrlim darovateljima za hrvatske škole. Nadam se, da ćemo se i mi ovdje sjetiti i pomoću našu istarsku djecu. Čitamo u „Hrvatskom Listu“, da se otvaraju ovdje ondje po Istri hrvatske škole, samo za Sv. Ivanec u općini Zminj, kotara Pazin ne čitamo. Molim, da pozovite gosp. učitelja Kinkelu, da bi se potrudio za ovaj siromašni narod, da dobije hrvatsku školu, da nam narod ne bude bez budućnosti. Ja sam doduše sam bez škole, ali želim, da našoj djeci svane bolje budućnost. Šaljemo Vam mnogo pozdrava mi Istrani, Dalmatinci i Česi. Antun Roce.

Nadjen mrtav poslije dva dana. Neki Antun Glorgi, radnik, iz ulice Timavo br. 14, prijavio je dne 21. o. m. redarstvu, da nije vidio cijeli dan kućevlasnika Martina Reglina pok. Antuna, 53 god. starog, rodom iz Paga, kotar Pazin, sada radnik kod „Marine-Land und Wasserbauamt“, te da, premda ga je zvao i kucao na vrata, nije dobio nikakvog odgovora. Redarstvo je otišlo na lice mjesta i konstatiralo, da vrata od stana nijesu bila prolomljena, te je silom otprla stan; u stanu su našli kućevlasnika Reglina mrtva u krevetu. Pozvan bi i općinski liječnik gosp. Padovani, koji je ustanovio naravnu smrt, koja je uslijedila pred dva dana. Pokojni Reglina ostavlja evakuiranu suprugu Mariju u Pottendorfu, baraka br. 43.

Umrli kroz prošli tjedan: Dragutin Hlebsböck, 47 god. iz Widhang; Muharem Ovdic, 45 god. iz Brijesnice; Imbre Kecskes, 27 god. iz Karada; Petar Burzac, 40 g., iz Bravslaganca; Moskarda Bonetta, 44 god. iz Vodnjana; Vjekoslava Bacln, 12 dana iz Vodnjana; Nikola Santini, 44 god. i Ahmed Abadžija 43 god. iz Vogesca.

Izgubljeni predmeti. Javljeno je kod redarstva, da su izgubljeni slijedeći predmeti: Jedna propusnica i živežna karta na ime Marija Clonti. Jedna živežna karta za šećer, brašno i mast.

Nadjeni predmeti. U ulici Sofija Hohenberg, našao je neki radnik vreću od 50 kg. ječma. Na drugom je mjestu nadjena svjedočba na ime Andrija Poll. Stvari su predane redarstvu; tko ih je izgubio može ih tamo podignuti.

Glad i nevolja u Istri. Pod tim naslovom donose „Primorske Novine“ dopis iz Liburnije, u kojem čitamo medju ostalim: Vjerujte, gosp. uredniče, da se ne javljamo našim dopisima, jer nam naše do podpune iznemoglosti klonule fizičke sile toga ne dopuštaju! (Što smo ipak do sada prokuburili, to imamo zahvaliti bilo našim jačim tjelesnim konstrukcijama, bilo boljim finacijalnim prilicama. Ali većina naroda pogiba doslovno od gladi. Kako su ovoga proljeća ljudi pogibali na kvarnerskim otocima od gladi, tako sada umiru i u ostalim djelovima Istre.) Ljudi slabe, noge im počmu oticati, legnu u krevet, a da se više nikad ne podignu. Nije s toga nikakvo čudo, da ljudi izgube i ono malo otporne snage protiv bolesti, što su je prije imali, te da se istodobno po raznim djelovima Istre sve više širi gladni tifus, šarlah, difteritis, dizenterija i slične bolesti, koje su samo neminovna posljedica dugotrajne loše prehrane. Ljudi nisu priradili niti toliko krumpira, pasulja, koliko su posijali. Od aprovizacija nismo do sada dobili niti zrna krumpira, a repe dobili smo pol kilograma po osobi. Drugih godina smo je toliko mogli na svakom uglu sa zemlje podignuti, pošto su se djeca proigrala s njome. Zadnje vrijeme dozvoljavalo se kad i kad pojedinih ženama, da idu u Kranjsku radi nabave živeža, ali im sada žandarmerija i te nezatne količine po višem nalogu nemilosrdno plijeni. Palente nemamo, krumpira i pasulja isto tako, kave niti za lijek, kruh se nije u javnim pekarnama već 2 i pol godine pekao. I uz takove prilike živi! Čovjek bi više puta poželio smrt sebi i svojima radije, nego ovakav za prosvijetljene ljude nedostojan život. Ako nam braća banovinski Hrvati ne priskoče što prije sa izdašnjim živežem u pomoć, onda najljepše pozdravljaju njih i čitav ovaj čalarni svijet, njihova gladom izmorena i smrli u oči gledajuća braća u Istri!

Ured za odmjerivanje cijena u Pazinu priopćuje, da je u svojoj zadnjoj sjednici odredio cijenu srednjeg vina od 7 i pol stupnjeva alkohola u konobi producenta sa 320 K po hek-

tolitru. Za groždje, kojeg mošt ima 13 stupnjeva sladora, određena je cijena od 200 K po kvintalu.

Tip budućeg ratnog zajma. Kako je poznato, započet će u skorajnje vrijeme potpisivanje na semi ratni zajam. U proračunskom je odsjeku bio prihvaćen predlog izvjestitelja dr. Steinwendera, neka se kod dođućeg ratnog zajma isključi emisija neamortizabilne rente. Time je otklonjena pobuda, da se za dođujući ratni zajam izabere oblik vječite rente. „Information“ piše, da će javnost pozdraviti ovu odluku sa zadovoljstvom. Akoprem sa državno-finančnog gledišta neamortizabilna renta ne opterećuje države sa brigom povraćanja kapitala te čini državu neodvisnijom od novčanog tržišta, nije ipak finansijska uprava prisiljena na tešku odluku, da se obvezuje na 5 ili 5.5 postotni tip rente, koji bi vezao tip austrijske rente također u mirno doba te bi po svojoj prilici nepovoljno utjecao na stanje kurza dosadašnjih austrijskih renta. Emisija austrijske rente na obećanje 4 ili 4.5 postotnog kamatnjaka u mirno doba bila bi 5 ili 5.5 postotnom ratnom rentom veoma otežćana. U ostalom znači četrdesetgodišnja isplativa renta gotovo potpun nadoknadak za vječitu rentu, te imade pred njom prednost, da sprječava amortizovanje osjetljivijih nazadaka u kurzu; osim toga se je ovaj oblik ratnog zajma tako omililo pučanstvu, da nema razloga, da se odstupa od njega te odgovara napose regbi i bolje državno-finančnom moralu, koji se daje prije dovesti u sklad sa isplaćivanjem ratnih dugova u kratko doba, negoli vječita renta, koja bi opterećivala buduća pokoljenja.

Prodaja ribe. U slučaju, da prispje riba prodati će se ona danas. Pravo kupovati ribu imadu danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 901.

Dnevne vijesti.

Poziv za prinoso za spomenik dr. J. Ev. Kreku objavlja „Slovenec“ te pozivlje Slovence i Slavene, neka odboru za spomenik Jugoslavenskom političaru dr. Janezu Ev. Kreku šalju darove. Poziv potpisuju: Odbor za Krekov spomenik: Dr. A. Korošec, načelnik „Jugoslavenskoga kluba“, časni predsjednik; Dr. Fr. Detela, predsjednik odbora; Dr. Ivan Tavčar, podpredsjednik. Dr. Fr. Jež, tajnik; Igu. Zaplotnik, blagajnik; Anton Kristan, Bogumil Remec, Oton Zupančič, Rihard Jakopič, Mihael Moškerc, odbornici.

Pomorska akademija u Bakru. Car je Karlo nedavno povisio pomorsku školu u Bakru na akademiju, na kojoj se od sada unaprijed može polagati ispit za pomorske poručnike odnosno kapetane. Za ustup u školu dostatna su dva razreda srednje škole. Akademija imade na raspolaganje izvrsnu školsku ladju, na kojoj dobivaju učenici praktičan poduk u svojoj struci. Ove su godine priklonili toj školi također školu za pomorske mašiniste.

O Hrvatima u Madžarskoj. Fr. Ženko Donadini piše o našoj nesretnoj braći u Madžarskoj u „Novinama“ među ostalim: Ugarski su Hrvati podijeljeni u tri skupine: Bunjevce i Šokce, Medjumurce i Vodene Hrvate (Wasserkrobaten). Na žalost, hrvatske su škole pred 30 godina ukinute, ali se katekizam u mnogima još podučava na hrvatskom jeziku. Tamošnji su Hrvati poljodjelci, pa ako se koji školuje za svećenika ili učitelja, te zaželi da radi za narod, mora da bježi iz svoga kraja u Hrvatsku i Slavoniju. Ipak se ovi „Vodeni Hrvati“, pa makar da nijesu na okupu kao Medjumurci, Bunjevci ili Šokci, ne predadoše. Živu raštrkani i odijeljeni, ali se nazivlju Hrvatima. A bilo ih je još za doba Kurelca, kada je on proputovao onamošnje krajeve god. 1846. i 1848., do 1,200.000. U Djuru se izdaje list „Naše Novine“. Džurske „Naše Novine“ izlaze svake subote i u svakom je broju govora o Hrvatima. Tako su lane iznijele u više brojeva povijest o dolasku Hrvata u one ugarske ravnine. Pa i u Kireku, gdje je nekoć bila hrvatska tiskara, kao i u drugim krajevima oko Dunava i Pinke i oko jezera Novoselskoga (rašta ih i nazivlju „vodenim“ Hrvatima) kucaju hrvatska srca, pa je potrebno i na njih upozoriti našu javnost, eda i oni budu dionici slobodnih dana, kad će uz Medjumurce, Bunjevce i Šokce da osvanu s cijelom hrvatskom rodu!

Madžarska sloboda. Da uzmognu stvoriti madžarski narod, laćaju se Madžari svakog i najnemoralnijeg oružja. U tom traženju srestava za uništenje ugarskih narodnosti ističe se osobito zloglasni ministar nastave Appony, koji je dao zatvoriti konfesionalne škole narodnosti te kuša

svim mogućim terorističkim srestvima, da ubija svetu narodnu svijest u nemadžarskim narodima. Takovo srestvo je Appony pronašao u komesarima za konfesionalnu školu, kojima su predane na milost i nemilost nemadžarske zasebne škole. Tako se eto širi madžarska „kultura“! Pod naslovom „Narodnosna školska policija“ bavi se dr. I. Fried u „Világ-u“ sa tom odredbom ugarskog ministra nastave o nadzoru nad rumunjskim školama u Ugarskoj, te pripućuje zanimive podatke o djelokrugu i dužnosti za to imenovanih ministarskih povjerenika. Prema ovim propisima mogu ti povjerenici zatražiti i pregledati neposredno sve domaće i školske zadaće djaka prije i poslije izradbe. Imadu točno nadzirati, posjećuju li profesori predavanja svojih kolega, te prisustvuju klasifikaciji učenika. Mogu zabraniti da djaci posjećuju profesore u njihovom stanu. Svaki je ispit ništetan, kojemu povjerenik nije prisustvovao. Za vrijeme predavanja treba točno promatrati profesore i djake, te ponašanje jednih prema drugima. Ne smije proći ni jedan dan, a da povjerenik ne prisustvuje barem jednom predavanju. Život i ponašanje djaka stoji pod neprestanim nadzorom povjerenika. On prisustvuje školskim svečanostima, te svakovrsnim dječjim sastancima, dapače nadzire i domaće prilike djaka. Mora paziti na ponašanje djaka izvan škole, za vrijeme praznika i ferija, mora zabraniti sve, bez privole ravnatelja sazvane dječke sastanke. Izvan škole mora čim više općiti sa djacima, te nadzirati i njihove privatne lektire. — Tako izgleda madžarska „demokracija“.

U sjednici bjegunačkog odojaka od 16. i 17. t. m. bio je glavni govornik naš zastupnik dr. Laginja. On podupraše prijedloge odbora za bjegunce, preporučaše obzir na jezične potrebe slovenskih bjegunaca. Tražio je slobodni povratak u okolinu Pole. Svršilo je željom, da vlada izrekne jedinu spasavajuću riječ, a ta je: povratak na rodnu grudu.

Jugoslavenski klub o političkim prilikama u Primorju. Kako javljaju novine, izjaviše pročelnik jugoslavenskog kluba dr. Korošec i njegov zamjenik dr. Laginja ministarskom predsjedniku opozicionalno stanovište kluba, jer vlada nije usvojila nacionalnog programa južnih Slavena,

Sutra započinje drugo čitanje proračunskog provizorija, a debata će trajati po prilici tri dana. O toj zanimljivoj slici unutaršnjeg političkog života, pisat ćemo opširnije.

Australska transkontinentalna željeznica dovršena. Iz Rotterdamu javljaju: „Nieuwe Rotterdamse Courant“ javlja prema vijesti „Exchange Telegram Compagnie“ iz Melbourne, da se je sad svršila australska transkontinentalna željeznica, koja je gotovo 6100 kilometara dugačka.

Germanizacija našeg pomorstva.

(Konac.)

Govoreći o „irredentističkom utjecaju“ u našoj trgovačkoj mornarici,

reče, da se taj utjecaj ne može tajiti, no da se nedavno zatirao svim sredstvima, i da su se očistila ovaka gnijezda. Naveo je slučaj parobroda Lloyd „Marienbad“ u Patrasu, te parobroda „Austro-Americane“, „Alice“ u Buenos Airesu i „Eugenie“ u Bahii. „Eugena“ bila je dozvolom našeg ministarstva trgovine prodana nekom talijanskom društvu pet dana prije talijanskog navještenja rata. Pet se pako ladja

dvuštvo „Istria-Trieste“ uslijed neke uzbune u mjesecu studenom godine 1914. — a znade se dovolom nadležnih oblasti — sklonulo u talijansko pristanište San Giorgio di Nogarò.

Ova priznanja gospodina predsjednika pomorske vlasti veoma su dragocjena, kad u isti čas tvrdi, da se irredentistički utjecaj i u našoj mornarici zatira svima sredstvima, medju kojima je očito po njegovom mišljenju najizdašnije i najtemeljitiije — germanizacija. Ako je naša vlada sama dozvoljavala prodaju ladja Italiji pet dana pred buknućem talijanskog rata, te u svojoj nespretnosti poslala ladje u skadište — u Italiju, onda se ne treba čuditi, ako se možda ovdje ili ondje pokazao kakav znak irredentizma u austrijskoj trgovačkoj mornarici!

No da grof Attems uistinu drži, da je germanizacija naše plovidbe najuspješnije sredstvo protiv svih njezinih bolesti, dokazuju njegovi izvodi: „Izgrada nautičke nastave već je započela.

Pregovaranja izmedju raznih ministarstva i pomaričke sekcije tako reći već su dovršena, samo još nije riješeno financijsko pitanje. Može se očekivati

da će nova naredba glede nautičke nastave stupiti na snagu početkom školske godine 1918.-19. i time će se dati na najširjoj podlozi mjesta njenštini kao nastavnom jeziku. Potrebnoj mladeži naše ponutrice (t. j. njemačkih krajeva) dati će se time uz gospodarske pripomoći u najširem opsegu mogućnost, da se posveti pomorskom zvanju. Neka bi se novom uredbom nautičke nastave uzdržalo živo zanimanje ponutrice za pomorstvo i probudilo razumijevanje za ojačanje naše pomorske vlasti“.

Naša se trgovačka mornarica, naše se pomorstvo ima dakle germanizovati! (Ovdje su tri retka zaplijenjena.) Nijemstvo i nijemština jesu one svijetle zvijezde, koje imaju u buduću voditi naše ladje uz naše jugoslavenske obale, kroz Sredozemno more u Levantu, Indiju, Kitaj i Japan na jednoj strani, a na drugoj strani u Italiju, Maršilj, Barcelonu i kroz Gibraltar u Englesku, te Sjevernu i Južnu Ameriku. Jedino bi nam još trebao kazati gospodin predsjednik, što će ova njegova njemačko-nacionalna propaganda koristiti našoj pomorskoj plovidbi u — praksi. Po cijelom Jadranu, po čitavom Sredozemnom moru, po svojoj Levanti i svagdje ondje, kamo plove ladje naših parobrodarskih društava, nema kraja, gdje bi bila potrebna nijemština!

Za našu su obalu potrebni Jugoslavenština i talijanština,

na Sredozemnom moru prevladaju u svim lukama talijanština, dočično „Angua Franca“, a u prekomorskoj plovidbi engleština, kako je to priznao sam grof Attems. Čemu dakle treba nijemština? Čemu germanizacija naše plovidbe? Jedino za to, da bi se nijemština raspusala i medju našom plovidbom, da bi se također odatle istisnulo naših jugoslavenskih i talijanskih pomoraca, koji živimo za more i od mora. Nautičku nastavu treba ponijemčiti, a sa stipendijama i potporama želi grof Attems primamiti njemačku omladinu u nautičke škole; hoće, da im dađe prednost zato, što „znadu njemački“, da onda zauzmu mjesta, koja spadaju nama na našoj rodjenoj grudi uz more. Naša pako mladež, naši muzevi, naši pomorci, koji su vazda slovlili širom cijelog svijeta kao najneustrašiviji mornari, neka podju iz domovine trbuhom za kruhom u daleki, tuđi svijet, jer ne znadu — njemački, jer ne znadu jezika, koji nisu u svojoj mornarskoj službi nikada i nigdje trebali, niti će ga ikada i tgdje trebati! (Konac od 12 redaka također je zaplijenjen.)

MALI OGLASNIK.

Slugu, koji je kao poslužnik bio već u službi, traži oženjen, viši pomorski časnik. Zajtjeva se poslužba za gospodu, serviranje, čišćenje, kućne poslove, nošenje poruka i poznavanje njemačkog jezika. Plaća ita. prema ugovoru. Dopisi, svjedodžbe i fotografska snimka neka se šalje na naslov gospodina kancelijete mornarice KOPP, Marinetechnisches Komitee, Pula.

Traži se stalni poslužnik za knjižaru MAHLER, ulica Franje Ferdinanda.

100 kruna nagrade onome, koji bi mogao pokazati pravi put tatovo, koji su u noći od 11 do 12 o. m. odnesli iz ulice Sofla Hohenberg br. 59, oko 20 komada kokoši. Prijaviti se ima u ul. Sofla Hohenberg br. 33. Jamči se, da se ne će odati ime prijavitelja.

Politeama Ciscutti.

Danas u srijedu

velike kinematografske predstave sa slijedećim rasporedom:

Novost za Pulu!

Sjajan uspjeh!

Igra je svršena

drama u 4 čina. TITIANA IRRAK u glavnoj ulozi.

Početak: 3, 4-15, 5-30 i 6-45 s. pop.

CIJENE za ovaj film: Ulaznica za parter i lože K -80; lože K 1-20; zatvoreno sjedalo 20 fil.; galerija 20 fil.

I za djecu.

Podupirajte Družbu!